19e JAARGANG — No. 4 — 28 OCT. '38

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoeni; Ds F. A. den Boeft, Rotterdam; Ds E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer—de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Ds D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis—Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Ds J. van Herksen, Ermelo; Ds B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. L. Koole, Vreeland; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerworedjo; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Mevr. C. E. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Ds H. Mulder, Deventer; Ds A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseeuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Ds R. Schippers, Wanswerd; Ds J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Ds N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Ds C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Ds M. Vreugdenhil, Meliskerke; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJsel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers: OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes. Tel. No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: *f* 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling. Voor 't Buitenland *f* 7.50 en voor Ned.-Indië *f* 6.— per jaar. Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers *f* 0.15.

INHOUD: Hoofdart.: De Jood in het oordeel der oude Heidenen en der eerste Christenen, I. — Uit de Schrift: De vreugde des Heeren (Efeze 5:27). — Kerkelijk leven: Verbondswraak, IV. Van Samensprekingen. De quaestie van het nieuwe kerkrecht, IV. Over een verandering van houding, I. Rectificatie bijlage. Opleiding predikant Argentinië. De Groote Catechismus van Zacharias Ursinus, VIII. — Even parkeeren: Zielkelijke onrust. — Uit de historie: Prof. Dr H. H. Kuyper over het karakter en de bevoegdheid der meerdere vergaderingen, VII. — Opvoeding en onderwijs: Een nieuw pleidooi voor „de" vereenvoudigde spelling, I. — Persschouw. — Correspondentie. — Boekbespreking. — Kerknieuws. — Bijblad: Catechismus blz. 25—32.

HOOFDARTIKEL

De Jood in het oordeel der oude Heidenen en der eerste Christenen.

I.

Het Jodenvraagstuk bestaat zoolang er Joden zijn. Reeds de Farao van den uittocht heeft zich ervoor geplaatst gezien. Zijn oplossing van het probleem heeft echter zijn ondergang beteekend. En allen, die zich gedurende den tijd van het Oude Testament aan dezelfde oplossing waagden, deelden in Farao's lot. Gevaarlijk bleek het Jodenvraagstuk te zijn.

Om en bij het begin van onze jaartelling is het Joodsche volk uitgezwermd. Palestina is nog wel het centrum; iedere Jood betaalt zijn jaarlijksche tempelbelasting, waarin niet slechts materiëele, maar ook moreele waarde ligt: zij bindt aan Jeruzalem. Maar woonplaats van den Jood is Palestina niet meer; bedevaartplaats eerder. Jakobus kan op het z.g. apostelkonvent (in Hand. 15) terecht vaststellen, dat Mozes in elke stad van het Romeinsche wereldrijk gelezen en gepredikt wordt. Er is geen plaats van beteekenis, of er zijn Joden.

De verrassende uitbreiding van het Joodsche volk maakte in de eeuwen rondom de geboorte des Heeren het Jodenvraagstuk veel belangrijker, dan het tot nu toe geweest was. Nu had niet slechts een buitenlandsch vorst, aan wiens heerschappij Israël onderworpen was, ermee te maken; de belangstelling voor het Joodsche volk was veel algemeener geworden. Ieder kende den Jood; velen ergerden zich aan hem; menigeen haatte hem ook. Het eigenlijke Jodenvraagstuk komt op, wanneer de Jood de grenzen van Palestina heeft overschreden.

In het algemeen is de stand van het vraagstuk sinds die dagen dezelfde gebleven. Zeer zeker heeft het in onze dagen een bizondere nuanceering gekregen. Men denke aan den invloed van het Joodsche geld, en aan het feit dat een onderbouw van rassentheorie aan de kwestie gegeven wordt. Van deze beide dingen was eertijds weinig sprake; in de dagen van het Romeinsche rijk was er geld genoeg in andere handen, en de bevolking bestond zelf uit een bonte vermenging van allerlei rassen.

Toch bezat het Jodenvraagstuk ook reeds in den antieken tijd deze zijden, eenigszins althans. Ook in die dagen nam de Jood een belangrijk aandeel in den handel, en in Egypte moet het Joodsche kapitaal een machtige factor geweest zijn; de Joodsche kolonie te Alexandrië was rijk. En ligt er niet een zekere rassentheorie aan ten grondslag, wanneer de Romein Cicero verachtend de Joden een volk noemt, voor de slavernij geboren?

Merkwaardig nu is, dat dit actueel worden van het Jodenvraagstuk, hetzelfde vraagstuk dat in onze dagen nog aan de orde gesteld wordt, saamvalt met het eerste optreden der christelijke kerk.

Naast het Jodendom of kort daarna laat zich een derde macht gelden, die eveneens pretendeert een wereldmacht te zijn, en deze pretentie spoedig zal waarmaken. De Grieksch-Romeinsche wereld krijgt niet slechts met het Jodendom, maar ook met de kerk te maken. En de kerk ziet zich harerzijds niet alleen tegenover het heidendom, ook tegenover het Jodendom geplaatst. Het heidendom velt een oordeel, de kerk wordt evenzeer tot een meening over den Jood geroepen.

En wat beantwoordt in de kerk dan aan het antisemitisme van Griek en Romein? Deelt zij dit, of verzet zij zich ertegen? Zoekt zij wellicht tusschenwegen, en welke dan?

Ge gevoelt van welke bizondere interesse voor ons, tegenwoordig, de vraag naar het onderscheid tusschen het oordeel der oude heidenen en dat der eerste christenen over den Jood is.

Om het oordeel der oude heidenen over den Jood te verstaan, moeten wij ons een oogenblik in de eigenaardige, wonderlijke dagen van het Hellenisme indenken. Alexander de Groote, erfgenaam van den Macedonischen troon, heeft niet slechts het oude Hellas, maar ook het rijk der Perzen aan zich onderworpen. Zijn zon rijst al hooger, en weldra is hij de gebieder van een wereldmacht. Oost en west, noord en zuid is onder zijn scepter vereenigd. Vereenigd, want juist dit is Alexanders doel. Hij wil niet slechts één machtsgebied, maar één kultuur. Het oosten, erfgenaam van de over-oude beschaving van Medië en Perzië, Assyrië en Babylonië, moet zijn schatten aan het westen meedeelen; het westen, dat nog leeft in den roem van Athene's wijsheid en kunst, moet geopend worden voor het oosten. Uit de ontmoeting van oost en west moet een nieuwe, levenskrachtige, grootsche wereldkultuur geboren worden. Alexander verzinnebeeldt dit in zijn eigen huwelijk met een Perzische prinses.

Alexanders politieke idealen slaan spoedig stuk. In de na zijn dood gevoerde oorlogen gaat de eenheid des rijks voorlóopig volkomen teniet. Eerst de Romeinen zullen Alexanders bestek uitwerken, en een wereldrijk bouwen, dat, hecht gekonsolideerd, den tijd tart.

Zijn kultuur-ideaal werkt echter door. De geestelijke horizon is schier oneindig ruimer geworden. Voor oost èn west ontsluit zich een nieuwe wereld. In Klein-Azië, in Egypte ontstaan centra van kunst en wetenschap. Het woord van den ouden Griekschen dichter, dat de gansche aarde het vaderland van den goeden mensch is, schijnt profetisch te zijn geweest. Kosmopolitisme kenmerkt de ganschen hellenistische periode; men is geen burger van zijn stad, doch wereldburger.

Ook in godsdienstig opzicht beteekende de nieuwe tijd een omwenteling. De Griek had voorheen zijn eigen religie bezeten; nu leerde hij het bestaan van andere goden kennen. Alexander offerde den Egyptischen god Apis, en wenschte, dat zijn onderdanen het eveneens zouden doen.

Daarbij won de gedachte steeds meer veld, dat het onderscheid tusschen de verschillende godsdiensten meer schijn dan wezen was; of, gelijk men het in die dagen uitdrukte, dat de goden van alle landen slechts in hun namen verschilden. Werkelijk onderscheid tusschen den Griekschen en den Egyptischen hoogsten God bestond er niet; Zeus was dezelfde als Ammon; men kan hem Zeus of Ammon noemen, of beter nog Zeus-Ammon. En dit liberale standpunt nam men niet slechts tegenover de officieele religies in; men huldigde het eveneens ten aanzien van de mysteriegodsdiensten. In iedere kerk is wel wat goeds, gelooft men. En Plutarchus, de wijze van Chaeronea, schrijft een boek over Isis en Osiris, waarin hij aantoont dat er ook in dit geloof iets geestelijks is; men moet tot de religieuze kern van al deze godsdienstige verschijnselen doordringen!

Ook het Jodendom laat zich thans gelden. Zijn godsdienst was tot nu toe volksgodsdienst geweest. De enkele uitzonderingen van niet-Israëlieten, die Israëls God leerden kennen en belijden, bevestigden den regel van het partikularistisch karakter van de Oude Bedeeling. Dit alles schijnt nu anders, geheel anders te worden. Geen godsdienst van het Joodsche volk is de vereering van den God Israëls; zij heeft even veel, ja nog meer rechten dan alle andere religies; zij wil wereldreligie worden. Een machtige drang tot expansie maakt zich van den godsdienstigen Jood meester.

En het kan niet ontkend worden, dat de kansen goed staan. Israëls uitgesproken monotheïsme pakt; er kan slechts één hoogste God zijn, één God, die waarlijk op dien naam aanspraak kan maken. Ook de geestelijke vereering van dien God, de eeredienst zonder beelden, gelijk ze elders in de tempelgebouwen staan opgericht, maakt indruk. Vooral echter de zedelijke ernst van Israëls godsdienstige opvattingen blijkt velen aan te trekken; er leven in die dagen moreele beseffen, die een goeden klankbodem voor de Joodsche wetsprediking vormen. En het Jodendom weet vooral hiervan ruimschoots partij te trekken. Vanuit Jeruzalem klinkt uit den mond van Rabbi Hillel het woord: Heb alle schepselen lief en breng ze tot de wet! In Alexandrië belast de Grieksch-sprekende Jood Philo zich met de taak, aan te toonen dat de wet niet voor Israël doch voor de geheele wereld bedoeld is; zij is humaan, natuurlijk, vanzelfsprekend. In Rome verkondigt Josephus, de gunsteling van keizer Titus, dat het niet meer dan billijk is, van de onsterfelijke Mozaische wetgeving te spreken.

Ongetwijfeld heeft de Joodsche propaganda zich ook van middelen bediend, die ons eenigszins wonderlijk aandoen. Men trachtte den heiden de ceremoniën van het Oude Testament aannemelijk te maken, door deze te vergeestelijken. Naast de lichamelijke onderhouding van de schaduwachtige wetten onderscheidde men een geestelijke; zoo verklaarde men de besnijdenis als het afsnijden van de kwade gedachte, de reinheidswetten als vergend de reinheid der ziel. De letterlijke opvatting bracht men voor zichzelf dan wel in de praktijk, maar bij de propaganda stond de allegorische verklaring zóó op den voorgrond, dat de andere vrijwel uit het oog werd verloren.

Een ander propaganda-middel, dat wij niet meer kunnen billijken, was de vervalsching van bestaande heidensche geschriften en de opstelling van Joodsche boekjes onder den naam van heidensche schrijvers. Tot meerdere glorie van het Jodendom liet men Grieksche dichters allerlei uitspraken doen, die onmogelijk door hen gezegd kunnen zijn. Aristeas, een hooge beambte van den Egyptischen koning, zou een brief aan zijn broeder geschreven hebben over de wonderlijke vertaling van het Oude Testament in het Grieksch. Zelfs de heidensche Sibylle roemt Jood en Jodendom. Middelen, die door het doel geheiligd worden!

Doch het doel schijnt allengs bereikt te worden. De Joodsche filosoof Philo en de geschiedschrijver Josephus beroemen zich erop, dat in hun da-

Over den doop.

Dat nu de door ons gegeven voorstelling (inzake den doop n.l.) een andere was, dan de voorstelling, waarin het thans levend geslacht was opgevoed, en dus ook een andere dan de voorstelling die duiver door de meeste predikanten omhelsd was, wisten we; en dat om de eenvoudige reden dat we zelven jarenlang die verkeerde voorstelling hadden nagepraat.

Het heeft ons dan ook in het minst niet verwonderd, dat menigeen eerst vreemd opzag, toen hij las, wat wij neerschreven. Eer heeft het ons sterk verwonderd, dat reeds zoo spoedig in tamelijk breeden kring de juistheid onzer voorstelling erkend werd.

Dit zeggen we natuurlijk niet met opzicht tot elk detailpunt van onze voorstelling; maar uitsluitend met het oog op de alles beheerschende vraag, of de Doop bedoelt een zegel te zetten op een genade, die men voor de toekomst als mogelijk afbidt, of wel op een genade, die men krachtens de verbondsgenade als aanwezig onderstelt.

Dr A. KUYPER,
„De Heraut", No. 769, 18 Sept. 1898.